

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
(Strategic Management and Potential of Sustainable Community Tourism
Management for Achieving ASEAN Economic Community
in Thailand and Laos PDR)

โดย

นฤพนธ์ เลิศกาญจนานพร และคณะ

กรกฎาคม 2558

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2) เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตำแหน่งและการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งศึกษากลยุทธ์การจัดการพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 3) เพื่อสังเคราะห์การจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจผลกระทบด้านการท่องเที่ยวชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม ระบบฐานข้อมูลทางด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Seminar and Workshop) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นเครื่องมือในการวิจัยศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพลักษณ์และกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า พื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนใน 4 แขวงภาคเหนือของประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคเหนือของประเทศไทยได้ โดยสะดวกจากการพัฒนาเส้นทางทางบกสาย R 3 A และ R 2 W รวมถึงเส้นทางการเดินทางทางลำน้ำโขง

2. การจัดการเชิงกลยุทธ์ของท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในแขวงอุดมชัย และแขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ศักยภาพด้านพื้นที่แขวงอุดมไชยควรมุ่งไปพื้นที่เป้าหมายเป็นอันดับแรก เนื่องด้วยยังขาดการพัฒนา ระบบสาธารณสุขมูลฐานที่จำเป็น ควรมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ทั้งนี้อาจจะนำเข้ามาจากต่างพื้นที่ก็เป็นได้ ควรมีการนำนักวิชาการมาจัดการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวให้กับชาวบ้าน มีการจัดส่งพนักงานแกนนำและพนักงานคุ้มครองไปทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนบทเรียนกับต่างประเทศ พัฒนาบุคลากรในสาขาการท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาให้กลายเป็นหมู่บ้านต้นแบบอย่างยั่งยืน ส่วน ศักยภาพด้านพื้นที่แขวงหลวงน้ำทานั้น ควรจัดให้มีการปรับปรุงและพัฒนาถนนหนทางในการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านโดยเฉพาะที่ไม่ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางช่วงฤดูฝน ควรมีการปรับปรุงร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่ไม่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว หรือแม้แต่ชาวบ้านเองยังไม่นิยมในการนำสินค้าเข้ามาจำหน่าย และควร

เพิ่มจุดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกโดยเฉพาะในหมู่บ้านเพื่อขยายโอกาสในการสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวโดยตรงจากการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณเขตนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติน้ำฮ่า (Nam Ha National Bio-Diversity Conservation Area) มีการสร้างแรงจูงใจภายในเป็นแรงหนุนโดยการสนับสนุนงบประมาณให้มีฝึกอบรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างบุคลากรการท่องเที่ยวให้ชุมชน

3. กลยุทธ์การจัดการพฤติกรรมกรบรีโคมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านต่างๆ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงมากทั้งนักท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในระดับปานกลางถึงมาก แต่ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบางอย่างก็ควรได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านที่ได้รับระดับความพึงพอใจน้อยกว่าด้านอื่น อันได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบริษัทท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์ของฝาก ที่ระลึก

4. ระบบการจัดการสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวชุมชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ ประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ผลกระทบด้านวัฒนธรรมของประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระแสวัฒนธรรมตะวันตกในบางพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ดั้งเดิม ส่วนประเทศไทยนั้นกลับไม่ได้มีผลกระทบด้านวัฒนธรรมต่อชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเลย ด้านผลกระทบทางสังคมนั้นประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวชุมชนไม่ได้ตกอยู่กับคนในพื้นที่เท่าที่ควร แต่เป็นคนจากนอกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ได้รับประโยชน์มากกว่า ส่วนประเทศไทยพบว่า ยังมีการดำเนินชีวิตกันตามปกติ อาชีพหลักอย่างเกษตรกรรมยังคงดำเนินต่อไป ส่วนรายได้เสริมจากการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนไม่ได้มีอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้นประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การท่องเที่ยวชุมชนได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น แต่ทั้งนี้ ยังขาดการวางแผนและการบริหารจัดการที่ดี ชาวบ้านบางคนละทิ้งอาชีพในภาคการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลัก มาสู่การประกอบการธุรกิจในภาคการท่องเที่ยว แต่ไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอก็ทำให้ขาดทุนและรายได้ไม่เท่าเดิม ส่วนประเทศไทยนั้น กลับพบว่า ผลตอบแทนจากนักท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้หลักจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังมีน้อยมาก เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากและไม่ต่อเนื่อง และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นั้น มีปัญหาการจัดการกับสิ่งปฏิกูลที่เพิ่มมากขึ้นยังไม่ดีพอ ปริมาณขยะของชุมชนและนักท่องเที่ยวรวมกันแล้วเป็นจำนวนมาก และปัญหาน้ำเน่าเสียตามแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่ในบางพื้นที่ไม่ได้รับผลกระทบ เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก แต่หมู่บ้านเองก็มีการณรงค์ให้รักษา

สิ่งแวดล้อมเป็นประจำ มีการสร้างห้องน้ำที่ได้มาตรฐานตามแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ส่วนประเทศไทยนั้น ภายในชุมชนส่วนใหญ่มีระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้ดี มีการจัดเก็บและคัดแยกประเภทของขยะ แต่ในบางพื้นที่พบว่า มลพิษทางเสียงและมลพิษทางอากาศมีเพิ่มขึ้น อันเป็นผลพวงมาจากการขยายตัวของการค้าชายแดน จำนวนรถบรรทุกสินค้าเพิ่มมากขึ้น ฝั่งการจราจรไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดการขยะยังไม่ดีพอ

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์การวางตำแหน่ง, ศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยว, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และผลกระทบการท่องเที่ยว

ABSTRACT

The aims of this research were firstly to assess the potential of sustainable community tourism management for achieving ASEAN Economic Community in Thailand and Laos PDR. Secondly, the research was carried out for studying the image positioning and the strategic management of community tourism in Thailand and Laos PDR in preparation for AEC. Thirdly, the study was conducted to find out the strategies that would be effectively employed over consuming behaviors on local touristic products among tourist from ASEAN members, and fourthly it was to develop the management information system for community tourism impact assessments decision support system in favor of appraising certain impacts of community tourism, and obtaining database concerning the sociocultural, environmental, and tourist attraction aspects at the advent of AEC. According to the research methodology, several approaches were applied as tools in this research on the potential and sustainable community tourism management for achieving AEC in Thailand and Laos PDR. The approaches included documentary research, survey research, seminar and workshop, and participatory action research.

1. According to the research on image and strategies of community tourism management of Thailand and Laos PDR. for achieving AEC, it was found that the connecting areas among the 4 provinces in the northern Laos could provide convenient links to bordering provinces in the northern Thailand (if infrastructure were sufficiently developed) via land route R3A and R2W, including travel route over Mekong delta.

2. Concerning the strategic management of sustainable community tourism of Oudomxaya and Luangnamtha provinces for achieving AEC, the research found that Oudomxaya should take its target areas as a top priority since they still lacked necessary infrastructure support. Moreover, it should promote local souvenirs to reflect the presence of the community. Those souvenirs could optionally be imported from other villages. Furthermore, the villagers should get trained on tourism by academics of this field. Top staff and their fellowship should take an internship abroad as part of personnel development and enhancing understanding about tourism to pave the way for becoming sustainable village initiatives. For Luangnamtha's potential enhancement, it should improve its village entry which is

especially inconvenient in rainy season. Souvenir shops should be more improved as they were unattractive to tourists, and the villagers themselves should be interested more in selling souvenirs. There should be more souvenir vending stations in the village to get more chances of earning direct income from tourists travelling over Nam Ha National Bio Diversity Conservation Area. As part of building motives, the training sessions on tourism development should be budgeted in order to have more well-trained personnel in the community

3. Concerning the strategies on the consuming behaviors on local touristic products for Thailand and Laos PDR. for achieving AEC, and according to the findings on the satisfactions of tourists on other touristic products and those classified by personal factors, it was found that most of the tourists in Thailand and Laos PDR. had medium to high satisfactions. Despite the mentioned satisfactions, some touristic products should be improved, in particular those gaining low satisfactions, such as facilities, tour companies, and souvenirs.

4. Regarding the management information system for community tourism impact assessments decision support system for Laos PDR and Thailand for achieving ASEAN Economic Community, it was revealed that the cultural impacts on Laos PDR could be seen from the changes towards western culture in some areas. However, most of them still maintained their authenticity. For Thailand, there were no cultural impacts from tourism found in the study. Concerning the social impacts, the benefits of tourism did not fall on the locals well enough but on the other hand did for the outsiders, such as traders and tour entrepreneurs. For Thailand, it was found that people still lived their lives as always. The agricultural work kept continuing. However, the extra income from local tour businesses was inconsistent. For the aspect of economic impacts in Laos PDR, tourism did improve people's lives. Nevertheless, Laos PDR. lacked planning and good management. Some locals abandoned their original agricultural work to do businesses in tourism industry but it turned out to be loss in profits as they had no expertise in the business. For Thailand, gains from tourists compared to those from agriculture were considered low as the influx of tourists was not massive, and inconsistent. Concerning the environmental impacts, Laos PDR still faced problems about the quality of waste disposal system as seen from the high amount of garbage left by locals and tourists. The problems included natural water sources getting spoiled. However, some areas

were not affected as the number of tourists was low. Each village, in fact, launched its own campaigns to preserve the environment from time to time. There were toilets built with standard in the natural tourist attractions. For Thailand, most community had good environmental management as seen from the waste collection and segregation. The noise and air pollution had been found increasing in certain areas as a result of the border contact expansion, the increase of lorries, poor traffic system, and inefficient waste disposal.

Keywords: Image Positioning, Potential of Tourism Management, ASEAN Economic Community, Public Participatory Action, Tourist Behavior, Management Information System for Decision Support and Tourism Impact